

ZPRÁVY O LITERATUŘE / BOOK REVIEWS

Bureš L.

Chráněné a ohrožené rostliny Chráněné krajinné oblasti Jeseníky

Agentura Rubico, s. r. o., Olomouc, 2013, 314 p., ISBN 978-80-7346-158-4

Pro terénního botanika je mimořádným zážitkem procházet se přírodou s dobrým floristou, který v daném území dlouhodobě bádá. Takovým zážitkem pro mě bylo společné botanizování v Jeseníkách s Leošem Burešem. Jako botanik neznalý tohoto území jsem byl neomylně naváděn na konkrétní místa, kde rostou místní „špeky“, které bych sám neměl bez mnohadenního hledání šanci objevit. Byl jsem doveden na jedinou nevýraznou skalku ve Velké kotlině, kde na ploše 4 × 10 m rostou veškeré exempláře místního endemita *Plantago atrata* subsp. *sudetica*, na konkrétní skalní výchoz v Malé kotlině, který hostí dalšího stenoendemita, *Carlina biebersteinii* subsp. *sudetica*, no a na *Cardamine resedifolia* na Petrových kamenech, na tu je potřeba nahlédnout do jedné konkrétní skalní skviry. Jen s malou nadsázkou se dá říci, že Leoš zná v Jeseníkách každý kámen (v geologii se opravdu vyzná) a jeho znalosti jeseníckých rostlin jsou vskutku obdivuhodné.

O to cennější je, když se takovému znalci podaří informace o rostlinách „svého“ území sepsat do knížky a navíc je doprovodit skvělým obrazovým materiálem. Doby, kdy výborní floristé sepisovali výsledky svého mnohdy téměř celoživotního bádání do regionálních květen, jako např. Maloch ve své Květeně Plzeňska, Hrobař v Květeně Kostelecka a Rychnovska nebo bratři Hadačovi v Květeně Pardubicka, jsou již dávno pryč a podobná díla v současnosti vznikají z různých důvodů jen výjimečně. Pro milovníky poznání regionální flóry je proto Leošova kniha Chráněné a ohrožené rostliny Chráněné krajinné oblasti Jeseníky skutečnou pastvou pro oko a povznesením ducha.

Po úvodních kapitolách věnovaných mj. celkovému popisu flóry a vegetace Hrubého Jeseníku, historii poznávání jesenícké flóry a ohrožení a ochraně rostlin, následují texty k jednotlivým taxonům jeseníckých rostlin. Zpracování každého z nich zahrnuje vědecké a české jméno, popis, ekologii, rozšíření (včetně výčtu historických i stávajících lokalit) a ohrožení. Důslednost při excerpci dat je obdivuhodná, takže jsou citovány jak nejstarší práce z počátku 19. století, tak i floristické nálezy z posledních Additament, a v rámci možností byla pro mnoho druhů excerpována data i z herbářových sbírek. Veškeré floristické údaje jsou doprovázeny citací zdroje, čímž odpadají nejasnosti ohledně jejich původu („odkud se tam tenhle údaj vzal?“), které pravidelně vyvstávají při užívání syntetizujících publikací a ochranařské literatury. Taxonomické pojetí reflektuje nejnovější poznatky, což je dobře patrné např. ze zpracování kaprad'orostů. V komentářích autor upozorňuje na taxonomické problémy, potíže při určování, nejčastější záměny mezi podobnými druhy, osobní pozorování dynamiky populací nebo poznatky z aktivní záchrany ohrožených populací. Kromě toho se však čtenář dozví i nejrůznější zajímavosti, jako např. o dřívějším trávení šelem vlčím morem nebo o nadívání pirohů česnekem hadím. Zpracování téměř všech druhů jsou doprovázena fotografiemi rostlin (a to včetně tak nefotogenických rostlin jako např. *Festuca supina* nebo *Luzula sudetica*), ale mnohdy i jejich lokalit a charakteristických biotopů s jejich výskytem. Fotografie jsou velmi kvalitní a dobře ilustrují pojednávané rostliny. U mnoha druhů je fotografií více, ukazující jak celkový habitus tak např. detaily květů nebo různé morfotypy či rostliny v různých fázích jejich vývoje. V jiných kapitolách jsou fotografiemi vhodně ilustrovány i pojednávané procesy, a tak např. v části věnované vlivu dřívější pasivy na vegetaci jsou ukázány staré prťe v Malé kotlině nebo dosud patrné staré napajedlo skotu ve vysoké poloze v Mezikotlí. Leošův smysl pro pečlivou dokumentaci se projevuje i tím, že každá fotografie je doplněna informací o lokalitě a datu pořízení snímku. Fotografování mnoha horských rostlin přitom není tak triviální, jak by se „nížinný“ botanik mohl mylně domnívat, a tak některé fotografie vznikly v pravdě horolezeckém terénu za nezbytného využití cepinů, lan, smyček a blokantů. U mnoha druhů autor věcně popisuje místní problémy ochrany přírody (za přečtení stojí např. texty k druhům *Epipactis palustris* a

Plantago atrata subsp. *sudetica*). Pro praktickou ochranu přírody jsou přínosná osobní pozorování vývoje populací po managementových zásadách. O ochraně přírody Leoš jen nemluví a nepíše, osobně se totiž zasloužil o záchranu mnoha populací ohrožených druhů. Možnosti a přístupy k ochraně vzácných druhů rostlin potom shrnuje v závěrečné kapitole.

Celá kniha je psána civilním, lidským jazykem, který se z vědeckých článků již zcela vytratil. Srozumitelnost a použitelnost je na prvním místě, což čtenář pochopí již z úvodní kapitoly nadepsané „Místo předmluvy několik praktických poznámek, které se jinak těžko hledají“. V tomto kontextu považuji za velmi užitečné i části věnované topografickému názvosloví, které objasňují umístění mnoha starých i novějších botanických lokalit a ke starým německým místopisným názvům přiřazují současné české ekvivalenty.

Závěrem lze konstatovat, že pro zpracování regionálních květen nasadil Leoš laťku hodně vysoko. Doufám proto, že to floristy z jiných území coby následovníky při tvorbě obdobných publikací neodradí, ale naopak se budou snažit vzít si tuto zdařilou knihu jako vzor pro podobná díla věnovaná dalším regionům České republiky.

Paradoxem současné doby je, že jsme stále zavalováni množstvím reklamních letáků, zbytečných brožur a dalšího balastního textu, zatímco kvalitní a hodnotné publikace vycházejí ve skromném nákladu. Zájemci o zde recenzovanou knihu by proto neměli váhat. K dostání je přímo od autora za 460 Kč + poštovné a balné 100 Kč, kontakt: leobures@seznam.cz.

Zdeněk K a p l a n